

GENÇLİK ÇALIŞMALARI
ARASTIRMA RAPORLARI | 5

Üniversite Öğrencilerinin Barınma Sorunları

2010

Betül Selcen Özer, Yörük Kurtaran

Istanbul
Bilgi Üniversitesi
LAUREATE INTERNATIONAL UNIVERSITIES

Gençlik Çalışmaları Birimi

Araştırma Projesi

Gençler ve Barınma

Ekim 2009 - Şubat 2010

Betül Selcen Özer

(Araştırmacı)

Yörük Kurtaran

(Toplum Gönüllüleri Vakfı)

GENÇLER VE BARINMA Betül Selcen Özer ve Yörük Kurtaran

1

İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi tarafından gerçekleştirilen “Gençler ve Barınma” araştırması üniversitede okuyan gençlerin mevcut barınma sorunlarıyla ilgili detaylı bilgi sağlamak üzere tasarlandı.² Araştırmada elde edilen bilgilerin, karar alıcılar kadar haklar temelinde çalışmalar yürüten kuruluşlar tarafından önem sorununu anlamakla önem gelebilecek gençlerin barınma imkânlarının geliştirilmesi için yeni stratejiler oluşturularına yardımcı olacağını umuyoruz.

2

Araştırmanın saha çalışmaları Ocak-Mart 2009 tarihleri arasında yürütüldü. Adana, Ankara, Denizli, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Konya, Kütahya ve Samsun³ illeri ağırlıklı olmak üzere Sakarya, Antalya, Aydın, Bilecik, Bolu, Bursa, Çanakkale, Çorum, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Eskişehir, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Kastamonu, Malatya, Muğla, Muş, Sivas, Trabzon ve Van⁴ illerinden toplam 25 üniversiteli gençlerle yapılan bir anket çerçevesinde yüz yüze görüşüldü. Buna ek olarak Düzce, Konya, Bolu⁵ illerinde mevcut anket verilerinin günlük yaşam pratikleriyle ilişkilendirilmesi ve mevcut bilgilerin daha derinlemesine anlaşılmasını hedefleyen odak grup çalışmaları yapıldı. Araştırmanın örneklemini sivil toplum kuruluşlarında⁶ aktif olarak görev alan üniversiteli gençleri kapsıyor.

3

Bu çerçevede mevcut bulgularla ilgili bazı eksiklikler mevcuttur. Öncelikle Türkiye'deki gençlerin örgütlü olanlarının toplam genç nüfusla oranları düşük olduğunu kılda tutarak sadece STK ilişkili gençlerin araştırma kapsamına alınması mevcut araştırmanın bir sınırdır. Fakat aynı çerçevede, Türkiye'deki örgütlü gençlerin bu konuda ne kadar düşünüyüş yaşadığıyla ilgili deneyimlerini aktarmaları açısından da önemli bir veridir.

4

Örnekleme yapısı üzerinden genellemeye uygun olmayabilir. Fakat bu çalışmanın üniversite öğrencilerinin barınmayla ilgili sorunlarını, günlük yaşam pratikleri çerçevesinde anlamamıza hizmetmesi açısından oluşturulmuş olduğunu unutmamak gerekir. Aynı zamanda bu çerçevede, gençlerle ilgili farklı konularda olduğu gibi bu konuda da her edeyse hiç araştırılmayan alanlara bakmakla ilgili ihtiyacı ortaya koymak açısından da örnek teşkil eden bir çalışmadır. Böylece araştırma gençler ve barınma ilişkisiyle ilgili, daha çok bir giriş araştırması olarak algılanmalıdır.

5

Mevcut verilerin analiz edilirken, marka alanında hep devletle gençlerin hakları temelindeki ilişki olduğu teorik bir zemin olarak alınmıştır. Bu araştırmadaki olumsuz bulgular ışığında bulum uygulamaların yapılması mümkündür. Özellikle burada mesmedilen sorunların aksine, farklı şehirlerde öğrencileri gözetin

6

7

1 Araştırmanın tasarlanması ve anketlerin bilgisayar ortamına aktarılmasında Zeynep Bunul'dan da destek alındı.

2 Araştırma Açık Toplum Enstitüsü tarafından finanse edildi.

3 387 görüşme

4 38 görüşme

5 17 görüşme

6 Dernek Vakıf, Dernek Vakıf bağlantılı Öğrenci Kulübü Topluğu, Öğrenci Kulübü Topluğu Platformu İnisyatif

8

uygulamalar kullanılabilir, vardır. Fakat haklar ve ihtiyaçlar temelinde analiz edilen vakaların birinin bile belumsuz bir uygulama olarak bu araştırma içinde ön plana çıkartılablmesini, bilimsel tarafsızlığı engelleyenmesi değil, maksine mesnelama politik bir yaklaşımın kendisi olarak algılamak gerekir. Çünkü hak emelli yaklaşımda yurttaşların evredilemez ve bölünemez haklarının eşitlik temelinde hayata geçmesi önemli bir şarttır. Bu eşitlik ilkesinin bozulabilmesinin bugün bazı çevreler tarafından normal olarak algılanmasının da politik bir davranış olması, bu araştırmanın zeminini daha da güçlendirmektedir. Sonuçta bu araştırmanın temel amacı, gençler ve devlet arasındaki hak emelli ilişkiyi birey ve gençlerin özgürlük alanlarının dehine geliştirmektir. Bu da gençlerin haklar çemberinin günlük hayatta genişlemesinin olmazsa olmazlarından dır.

2

Aşağıda ayrıntısı verilen bulgular, kendi içlerinde bölümler halinde gruplanmış, her bölümünde analiz edilen verileri takiben ilgili bulguların yorumları teklenmiştir. Ayrıca her bölümünde mevcut bulguların hem desteklemek hem de ele çeriğinin daha derinlemesine geliştirmek amacıyla odak grup çalışmalarındaki diyaloglardan bazıları yerleştirilmiştir. Odak grup çalışmalarına katılanların şehirlerini yazarken isimlerinin değiştirilerek ve sadece ad ve soyad kısaltmalarıyla belirtilmesine özellikle dikkat edilmiştir.

2

En son bölümdeyse, tüm bulgular ışığında genel bir analiz yapılarak politika önerileri geliştirilmiştir. Politika önerileri, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olduğu için yapısal olarak eksik olabilir. Bir politikanın geliştirilebilmesi için temel şart özenin – bu durumda örgütlü üniversite öğrencilerinin – sürecin içine dahil edilmesidir. Bu bir araştırma projesi olduğu için bu yapısal sorunu son bölüm kendi içinde barındırmaktadır. Fakat bu metindeki veriler ve en azından araştırmacıların en genel biçimiyle ortaya koyduğu bu öneriler – farklı platformlar ve vesilelerle hem özne, hem de öznenin paydaşları ki bu durumda yurt personeli, aile gibi) tarafından geliştirildiği ölçüde birer gerçek politik önerisine dönüşecektir. Araştırmacılar bu kısaltların bilincinde olarak bu son bölümü eklemiştirler.

2

Terminolojik olarak tüm metin içinde gençler, öğrenciler ve öğrenciler kelimeleri aynı anlamda kullanılmaktadır. Yazılar, genç kelimesinin Türkiye'deki genel kullanımını sadece öğrenci gençlik olarak algılandığı ve böylece farklı gençleri dışlayıcı bir algıya sebep olduğunun bilincindedirler. Fakat metnin daha kolay kullanılabilmesi amacıyla böyle bir uygulama yapmaktadırlar.

2

2

I. Cevaplayıcıların Genel Özellikleri

2

Araştırma kapsamında görüşülen 25 üniversiteli öğrencinin cinsiyet dağılımlarına baktığımız zaman yüzde 79,4' ünün erkek, yüzde 20,6' sının kadın olduğu görülmektedir. Gençlerin yüzde 3,2'si 25 yaş ve altındadır. Büyük oranda üniversite ikinci (%29,6) ve üniversite üçüncü sınıfa (%23,7) devam eden bu gençlerin yüzde 77,9' u herhangi bir işte çalışmazken aylık gelirleri yüzde 89,7 oranında ailelerinden gelen harçlıklardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan gençlerin bir ay öncesine geçene toplam miktar yüzde 2,1' inde 199 TL' nin altındadır. Her yüz üniversiteli gençten 1' i herhangi bir burs veya kredi almadıklarını belirtmişlerdir. Bu gençlerin aylık bütçelerinde en büyük kalemi yüzde 36,4 ile barınma olurken, barınmayla yüzde 34,0 ile beslenme ve yüzde 29,3 ile

2

⁷ Burs, Harçlık ve Çalışanların aylık gelirlerinin toplamı

2

ulaşım masrafları takip etmektedir. Araştırmaya katılan gençlerin büyük çoğunluğu (%7,0) mülternek veya vakıf bağlantılı öğrenci toplulukları veya kulüplerinde aktif olarak görev aldıkları belirtilmiştir.⁸ Bu gençleri üniversite bünyesindeki öğrenci toplulukları veya kulüplerinde görev alanları takip etmektedir (%35,6).

Görüldüğü üzere üniversitede okuyan gençlerin merede kalmırsa kalsın, aylık yüksek masrafları barınmaya yönelik yaptıkları harcamalardır. Bu çerçevede Türkiye'de barınmaya ilişkin bir alt ekonomik yapı oluştuğunu söylemek uygun olacaktır. İlerde de görüleceği üzere bu ekonominin salt matematiksel bir veriden öte, hayatın içinde toplumsal bağları da bulunan bir yaşam alanı olarak düşünülmesi, barınmanın gençlerin önemli sorunlarından biri olarak üzerinde daha çok tartışılması gereken bir sorun olduğu ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır.

Yine yukarıdaki veriden ortaya çıkan bir başka sonuç, üniversiteye giden gençlerin en fazla yarısının finansal açıdan ailelerine bağımlı olarak hayatlarını devam ettirmeye çalıştıkları yönündedir. "Gençlerin özerkliği" kavramı her ne kadar sadece finansal bir bağımlı ilişkisine indirgenemeyecek kadar çok katmanlı bir ilişki biçiminin sonucunu çerse de, finansal açıdan kendi ayakları üzerinde duramayan üniversite öğrencileri ve geleneksel aile yapısı arasındaki gerilimli ilişki de üzerinde en fazla düşünülmesi gereken konu başlıklarından biridir.

Mevcut burs sisteminin tüm ihtiyaç sahiplerine ulaşamadığı ve ulaşanların de kadar yeterli olduğu gibi sorunlar cevap beklemektedir. Buna ek olarak okurken çalışan gençlerin mevcut sosyal sigorta sisteminin de kadar içinde olduğu ve çalışma saatleri/şartları/aldıkları ücret/üniversite hayatı arasındaki ilişkinin niteliği de araştırılması gereken bir başka devasa soru(n) olarak karşımıza çıkmıştır.

II. Gençler ve Barınmaya Genel Bakış

Ankete katılan üniversiteli gençlerin yüzde 8,2'si öğrenci evi/kendi evi/kiralık evde kalırken, yüzde 4,2'si ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Gençlerin yüzde 0,9'u ise barınma sorunlarını kredi yurtları kurumları yurtlarında kalarak çözmektedir. Eğer tercih etme imkânınız olsaydı merede kalmak isterdiniz sorusuna ise gençlerin yüzde 67,8'i öğrenci evi/kendi evi/kiralık ev cevabını vermiştir.

Barınma tercihleri ile gençlerin eplerine göre aylık harçlık miktarları arasındaki ilişkiye baktığımız zaman ailesi ile beraber yaşayan gençlerin, yurttaki veya öğrenci evinde yaşayan gençlere göre daha fazla harçlık aldıkları görülmektedir. Ailesi ile beraber yaşayan üniversiteli gençlerde 99 TL ve altı harçlık alanların oranı yüzde 58,6'ken bu yurtlarda yaşayan gençlerde yüzde 1,3'e, öğrenci evinde yaşayan gençlerde ise 25,4'e kadar düşmektedir. Bu veriler ışığında barınma problemini öğrenci evinde kalarak çözen gençlerin ailelerinden diğer gençlere oranla daha yüksek miktarda harçlık aldıkları görülmektedir.

Gençlerin barınma tercihleri ile devam ettikleri sınıfı arasında önemli bir ilişki vardır. Hazır ilk ve birinci sınıf öğrencilerinin tercihlerinde belirgin bir biçimde

⁸ Kanunen STK'dan üniversite kulüpleri de organik bir bağlanamaz. Fakat birçok STK, üniversitelerdeki kulüpleri destekleyerek yarı organik bir bağ çerçevesinde bir ilişki kurmuştur. Sonuçta bu kulüpler de özel kişilik olarak üniversite kulübü olmalarına rağmen bu çalışmada böyle adlandırılmıştır.

yurtlar⁹ın planı çıkarken (Yüzde 49,2) son sınıflara geldiğinde bu oran yüzde 12,2'ye kadar düşmektedir. Özellikle Kredi Yurtlar Kurumu yurtlarında kalan gençlerin yüzde 4,4'ü mükânlı olsa da öğrenci evi/kendi evi/kiralık ev'de yaşamak istediklerini belirtmişlerdir. Öte yandan üniversiteli gençlerde okudukları sınıfa arttıkça öğrenci evinde kalmaları artmıştır. Birinci sınıftaki üniversiteli gençlerden öğrenci evinde kalanların oranı yüzde 27'ken bu oran üçüncü sınıfa geldiğinde yüzde 56'ya kadar çıkmaktadır.

Yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı üzere bulgularımızdan belki de en önemlilerinden biri gençlerin yurtlarda kalmalarının bir mecburiyet çerçevesinde gerçekleştiği yönündedir. Gençlerin büyük bir bölümü yaşadıkları şehrin dışında bir yerde üniversiteye devam etmektedir. İlk sene yurtlara yerleşmekte, daha sonra üniversitede arkadaşları buldukları ölçüde eve çıkmaktadırlar. Birinci sınıftan sonra evlere çıkma oranının yükselmesi, mevcut yurt sisteminin çeşitli nedenlerle memnun olmadıklarının bir kanıtı durumundadır. Bunun nedenleri, araştırmanın ileriki bölümlerinde aktarılacaktır.

Bu süreci paralel olarak düşünülmesi gereken bir başka bulgu da ilk defa üniversiteye gelen gençlerden Kredi Yurtlar Kurumu'nun yurt olanaklarına başvurma oranına kamunun zor cevap verebilmesidir. 2006 yılında başvuruların sadece %46'sı bu mükândan yararlanabilmiştir.¹⁰ Bu verilerden yola çıkarak şöyle bir genelleme yapmanın uygun olacağını düşünüyoruz. Bugün üniversite öğrencileri sıklıkla okumaya, yaşadıkları şehirden başka bir yerde devam etmektedir. Bu kısmi göç neticesinde ilgili şehirde kalacak yer sıkıntısı yaşamaktadırlar. Bu sıkıntıyı aşmakla ilgili kamu hizmetleri hem niceliksel, hem de niteliksel açıdan gerekli talebi karşılayamamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin ileriki sınıflarda başka mükânlarla bu ihtiyacı karşılamaya ihtemaldir.

III. Ailesiyle Birlikte Yaşayanlar

Üniversiteli gençlerin aileleriyle beraber yaşamalarında temel neden "aileyle beraber aynı şehirde yaşamak" olarak görülmektedir. Ailesiyle beraber yaşayan gençlere tercih mükânı olsaydı tek başına yaşamak ister miydiniz diye sorulduğunda yüzde 69,6'sı evet cevabı vermiştir. Bu oran üniversiteli genç erkeklerde yüzde 76,2'ye kadar çıkmaktadır.

Ankette ailesiyle beraber yaşadığını belirten üniversiteli gençlerin yaş ortalaması 22,3'tür. Ailesiyle beraber yaşayan her yüz üniversiteli gençten 1'inin kendine ait bir odası olmadığı, evde arkadaşlarını misafir ederken sorunları yaşadıkları (%22,5) görülmektedir. Yüzde 22,4'ü ve giriş çıkış saatlerinde bevelenilerle halen sorun yaşarken bu oran üniversiteli genç kadınlarda yüzde 27,6'ya kadar yükselmektedir. Gençlerin yüzde 66,2'si evde artışma yaşadığını belirtirken artışma konularının başında üniversiteli genç erkeklerde yüzde 24,3 ile ve giriş çıkış saatleri gelirken, üniversiteli genç kadınlarda yüzde 28,7 ile ev işlerinin dağılımı gelmektedir. Gürültü ise artışma nedenleri arasında yüzde 1,1 ile üçüncü sırada yer almaktadır.

⁹ Kredi Yurtlar Kurumu yurtları, Devlet Üniversitesi Özel Yurt, Devlet Üniversitesi Yurt, Vakıf Üniversitesi Yurt, Vakıf Yurt, Özel Yurt

¹⁰ Kurtaran Y., "Üniversite Öğrencilerinin Barınma Hakkı Çerçevesinde Yurt Kurum Mevzuatı", Gençlik ve Sosyal Haklar Projesi, TOG, 2007.

Ailesiyle birlikte yaşayan üniversiteli gençlere göre aile ile beraber yaşamının en iyi yanları ailenin maddi ve manevi desteği” ve ihtiyaçların karşılanması” yemek, temizlik, çamaşır vs.-“ olarak tanımlanırken, en zor yanlarının içinde birinci sıraya “Özgürlüğün kısıtlanması” almaktadır.

Gençler kendi içlerinde homojen bir yapıya sahip bir kitle değil.¹¹ Sınıfsal yapı, coğrafi konum gibi birçok değişken bizlere gençler içinde aynı önemi farklı yaşayan başka gençleri görme ve inceleme fırsatı sunuyor. Barınmayla ilgili alanda, özellikle genç kadın ve erkeklerin belirli konulardaki tutumu ve başlarına gelenler farklılık gösterebiliyor. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, genç kadınların yaşadıkları mekanla kurdukları ilişki özgürlükler çerçevesinde incelendiğinde, toplumun diğer kesimlerinde örnekleri kolaylıkla çoğaltılabileceği gibi, ciddi bir kısıtlanma söz konusudur. Bunu mevcut öğrencilerin başlarına gelenlerden kolaylıkla gözlemlemek mümkündür. Mesela genç kadınların ve giriş çıkış saatleriyle ilgili sorunlarının erkeklere göre daha az olmasının temel nedeni, genç kadınların zaten evden çıkışını kısıtlaması gerektiğiyle ilgili toplumsal uzlaşılardan kaynaklandığına inanılmayacaktır. Buna paralel olarak aile içindeki cinsiyetçi düşüncelerin bir sonucu olarak genç kadınların tartışma konularında farklılık göstermektedir.

Fakat yukarıdaki paragrafta bahsettiğimizden başka, ilguyu daha özağırmemek gerekiyor. Gençleri yetişkinlerle ve gençliğin kurulduğu toplumsal koşullarla ilişkilendirdiğimizde¹² bazı ortak noktaları olduğu gerçeğini gözlemlememizden gelmemeliyiz. Bu çerçevede ve giriş çıkış saatleriyle ilgili kadın ve erkekler arasındaki farklılığı da tutarak, aslında bunun ve benzer sorunların evde kalan gençlerin birçokunun başına geldiği gerçeğini unutmamak gerektiğini düşünüyoruz. Zaten “özgürlüklerin kısıtlanması”yla ilgili tespitlerde bu sonucu güçlendiren niteliktedir. Bunun doğal bir sonucu olarak aileyle aynı mekanda yaşayanlar içinde kendi evinde yaşamakla ilgili bir istek mevcuttur. Böylece aileyle gençler arasında gençlerin özerkliğini engellemeye yönelik yapının ve pratiğinin daha derinlemesine incelenmesi gençlerin kim olduğu ve olmak istediğiyle ilgili ciddi veriler sağlayabilecektir. Barınma temelinde ayrık evde yaşam isteğinin önemli bir sembol olduğunu düşünerek mevcut toplumsal yapının özgürlükler çerçevesinde yöne genişletilmesi gerektiğiyle ilgili ipuçlarından bazılarının bu ilişkinin dönüştürülmesinde katkıda bulunması gerekiyor.

IV. Öğrenci Evi/Kendi Evi/Kiralık Ev’de Yaşayanlar

Ankete katılan üniversiteli gençler arasında barınma problemini Öğrenci Evi/Kendi Evi/Kiralık Ev’de yaşayarak çözümlen gençlerin yüzde 2,1’i daha önce aileleri ile yaşadıklarını belirtirken, buradan ayrılma nedenlerini ise okul için başka şehre taşınma olarak açıklamışlardır. Krediyurtlar Kurumu yurtlarında kalıp öğrenci evine geçen gençlerin oranı ise yüzde 6,4 olup, başlıca ayrılma nedenlerinin arasında ders çalışamama, gürültü, kalabalık ve yurt ortamının rahat olmaması gelmektedir.

Ankete katılan üniversiteli gençlerin ortalama öğrenci evinde yaşama süreleri 20,2

¹¹ Yentürk N., Kurtaran Y., Nemutlu G., “Gençler Hakkında, Gençler için, Gençlikle”, Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.

¹² Bourdieu, P., Distinctions, A Social Critique of the Judgement of Taste, Routledge, 1986.

ay olarak tespit edilmiştir. Her yüz gençten 73'ü bir evi ve daha fazla kişi olarak paylaşmaktadır. Ankete katılanlar arasında yaşadığı öğrenci evinde kendine ait odası olmayanların oranı ise yüzde 28,8'dir. Üniversiteli gençlerin yüzde 29,7'si ev arkadaşları ile sorun yaşadıklarını belirtirken, sorun yaşanan konuların başında temizlik (%35,6), ev işlerinin dağılımı (%28,9) ve dağınıklık/düzensizlik (%27,8) gelmektedir. Öte yandan ankete katılan gençlerin yüzde 90,3'ü evde beraber yaşadıkları kişilerle evi paylaşmaktan memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Öğrenci evinde yaşamayı tercih eden üniversiteli genç erkekler, çoğunlukla öğrencilerin kaldıkları apartmanlarda otururken (%66) bu oran üniversiteli genç kadınlarda yüzde 3'lere kadar düşmektedir. Her yüz gençten 2'si ev sahibi, 2 apartman komşusu veya mahalle sakinleriyle tartışma yaşadığını belirtirken, tartışma konularının başında yüzde 11 ile gürültü, yüzde 4,5 ile kedi ve köpek arkadaşları gelmektedir.

Barınma sorununu öğrenci evinde kalarak çözen üniversiteli gençlerin kendilerine düşen aylık kira bedelini çok yüksek olarak (%81,2) ailelerinden gelen para ile ödediklerini tespit edilmiştir. Gençlerin yüzde 60,6'sı oturdukları ve 100 TL ve üzerinde para ödediklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan gençlerin yaşadıkları konutu tercih etme nedenlerinin ilk sırasında kula yakın olması (%36,7), kiranın uygun olması (%29,9) ikinci, evin konforlu ve kullanışlı olması ise (%10,2) üçüncü sırada yer almaktadır.

Öğrenci evinde gençlerin sahip olduğu dayanıklı tüketim malları, bize bakanenin sosyo-ekonomik seviyesi ile ilgili önemli ipuçları vermektedir. Gençlerin yaşadığı konutta bulunan eşyaların dağılımına baktığımız zaman ilk üç sıraya buzdolabı (%97,3), Cep Telefonu (%92,5) ve Televizyon (%91,2) almaktadır. Anket formunda sorulan eşyaların içerisinde en az sahip olunan eşyalar Müzik Seti (%78,8), Klima (%10,9) ve Bulaşık Makinesi (%14,3) olarak göze çarpmaktadır. Bu oranları Türkiye ortalaması ile karşılaştığımız zaman¹³ özellikle bazı dayanıklı tüketim mallarında öğrenci evlerinde genel Türkiye ortalamasının çok üzerinde rastlandığı gözle çarpmaktadır. Türkiye genelinde kentli hanelerdeki bilgisayar oranı yüzde 15,4'lerde, internet bağlantısı ise yüzde 3,4'lerde kalırken bu oran öğrenci evlerinde bilgisayarda yüzde 39,1'e, internet'te ise yüzde 33,7'lere kadar çıkmaktadır.

Gençler öğrenci evinde yaşamının en iyi yanını; "Özgürlük", "Rahatlık" ve "Kendine ait düzen" olarak tanımlarken, "Masraflar", "Temizlik", "Yemek vb. ev işleri", "Sorumluluk" gibi nedenleri ise öğrenci evinde kalmanın zor yanları olarak belirtmişlerdir.

Gençlerin aileyle ilişkilerinin incelendiği bir önceki bölümle paralel biçimde değerlendirildiğinde, evde arkadaşlarıyla yaşayan gençlerin aynı mekan başkalarıyla paylaşma oranının yüksekliğinde yine özel hayatın mahremiyeti ve özerklik gibi kavramlarla ilgili ciddi sorunlar olduğu gözlemlenmektedir. Genellikle aynı evdeki balonların aile dalarada dönüştürülerek yaşandığı düşünüldüğünde, ortak ve kişisel mekanların sınırlarının çizilmemesinin kendisi özerklikle ilgili sorunun ne kadar önemli olduğunu tekrar hatırlatmaktadır.

Evlerin merede bulunduğuyla ilgili veriler, bize özellikle küçük şehirlerde belirli yerlere kümelenmiş öğrenci mahallelerini hatırlatmakta, evde kalan genç kadınlarla erkeklerin şehirlerde yaşamaya yerlerinin toplumsal cinsiyetle ilgili

¹³ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2003.

algılar çerçevesinde değişebildiğini göstermektedir.

□

Gençlerin kaldıkları evlerin kendi yaşam pratiklerini oluşturarak başta yürütülmek üzere bir verginliğe neden olduğu değerlendirilmektedir. Bu da yukarıda bahsedildiği üzere öğrencilerin yararından fazlasının öğrencilerle aynı apartmanlarda kalmaları sürecini bir seçimden öte bir mecburiyet olarak yaşanmasını doğal hale getirmektedir.

□

Dayanıklı tüketim maddeleriyle ilgili dağılımda dikkat edilmesi gerek bir husus, buzdolabına sahip olmanın kate olarak gençlerin her ne kadar "dışarda" dolaşmalarında ve yemek yeme alışkanlığına sahip oldukları yönündedir. Ayrıca yetişkinlerin teknolojik "yenilik" olarak nitelendirdiği bilgisayar ve internet, gençlerin günlük hayatının bir parçası haline gelmiştir. Bu da günlük hayat pratiklerinin ve bunun doğal uzantısı olarak öğrencilerin ihtiyaçlarının yetişkinlere nazaran ne kadar farklı olabileceğiyle ilgili önemli bir veri sağlamaktadır.

□

Her ne kadar rahatlık ve özgürlük gibi kavramların altını öğrenciler tarafından nasıl doldurulduğuyla ilgili konu, bu araştırmanın sınırlarını aşsa da bu kavramların sıklıkla dile getirilmesi, gençlerin barınma özelinde ve genel bir yaşam biçimi olarak bu kavramlara önem vermelerinin altını çizmek gerekmektedir. İleride ele görüleceği üzere kendi evleri, aile evleri ve yurtlar arasındaki temel farklılıklardan birini merkezlik kavramı altına görebileceğini düşündüğümüz örneği verilen kavramların yaşam pratiğindeki karşılıkları olduğunu da unutmamak gerekiyor.

□

□

□

V. Kredi Yurtları Kurumu Yurtları, Devlet Üniversitesi Yurdu, Devlet Üniversitesi Özel Yurdu, Özel Yurt ve Vakıf Üniversitesi Yurdunda Yaşayanlar

□

Ankete katılan üniversiteli gençler için yurttan kalmayı tercih etmeyenlerin başında "Ekonomik Nedenler" gelmektedir. Gençler kaldıkları yurda gelmeden önce aileleriyle yaşadıklarını (%7,5) belirtmişlerdir. Barınma sorununu yurtla çözme seçiminde ailelerin etkin olduğu (%32,4) araştırmada özele parpan bir diğer önemli unsurdur.

□

Üniversiteli gençlerin yüzde 4,7'si yurt odalarını ve daha fazla kişiyi paylaşmak zorunda kaldıklarını ve yüzde 25,5'i ise beraber kaldıkları kişilerle aynı odayı paylaşmaktan memnun olmadığını belirtmiştir. Yurttan kalan gençler arasında da arkadaşlarıyla tartışma yaşayanların oranının oldukça yüksek olduğu (%28) bir diğer dikkat çekici göstergedir. Aynı odayı paylaşan üniversiteli genç erkekler arasında tartışma konularının başında yürütüldüğü (%1,8) gelirken, üniversiteli genç kadınlar arasında hemizlik (%1,0) birinci sırayda olmaktadır. Sadece oda arkadaşları değil yurttan kalan diğer öğrencilerle tartışma yaşayan gençlerin oranı yüzde 8,6 civarındadır. Cinsiyet ayrımı olmayıp yurttaki diğer öğrencilerle yaşanan bir numaralı tartışma konusu yürütüldüğü (%1,3).

□

Gençlerin kaldıkları yurdu tercih etmelerindeki nedenlerin başında yüzde 27,5 ile yurdun kulağı yakınlığı gelirken, yüzde 22,2 ile yurttan ücretlerinin uygun olması ikinci, yüzde 11 ile yurdun şehir merkezine yakın olması üçüncü sırayda olmaktadır.

□

Gençlerin yurttarda bulunmakta zorlandıkları kurulların başında yurda giriş çıkış saatleri gelmektedir. Her yüz üniversiteli gençten 9,7'si bu konuda büyük sıkıntı

□

□

yaşadıklarını belirtmişlerdir. Buna ek olarak gözlenen önemli olgulardan biri yurda giriş ve çıkışlarla ilgili kısıtlardır. Birçok yurtda kalan öğrenci – ders çalışmak için bile – arkadaşlarının yurda girmesinin zor olduğunu belirtmektedirler. Bu uygulamanın karşı cinsde daha sıkı yaptırımlarla uygulandığı da altını çizmek gerekmektedir.

“Güvenlik beni 3 yıldır tanımamasına rağmen ve ismimi, nereli olduğumu çok iyi bilmesine rağmen kimliksiz yurda adım atamıyorum. Eğer kimliğin yoksa mutlaka okul kimliğini bırakmak zorundasın yoksa kapıdan içeriye adım atamazsın.” (N. Z., Bolu)

Gençlerin zorlandıkları diğer konular sırasıyla yemek saatleri (% 11,7), izin almak (% 9,1), banyo saatleri (% 7,8) ve ders çalışma saatleri (% 6,5)'dir. Mesela odalara yiyecek sokulamadığı için kantinlerin kapanış saatinden sonra gece geç saatlere kadar ders çalışan gençler için yemek saatleri kavramının olması bir sorun teşkil etmektedir.

Yurtda kalan her yüz gençten yetmişi, bir eve taşınmak istediklerini, bunun temel nedeninin de özgürlük olduğunu belirtmişlerdir. Özgürlüğü tanımlama biçimindeki yalınlığa karşı yurt yönetimlerinin uygulamaları da dikkat çekicidir:

“Ailenin fotoğrafını asıyordun, indiriyorlardı.” (Z. D., Bolu)

“Posterleri ya siz indirin ya da biz onları yurtacağız dediler.” (F. R., Düzce)

“Yatağın başındaki komedinin üstüne kitap koyduğumda güvenlik terslemişti koyma diye.” (M. A., Konya)

Bunlara ek olarak giriş çıkışlardaki kontroller de bu çerçevede dile getirilmekte, ayrıca genç kadınlarla erkeklere yönelik farklı uygulamalar da dikkat çekicidir:

“Erkeklerde öyle değil, ama bizim yurdun kapısını kilitliyorlar akşam.” (E. Z., Düzce)

“Odamda uyuyorum diye imza atamadım, iki kere tutanak tuttular ... ailelerimize de gönderiyorlar.” (E. Z., Düzce)

“Erkek bloğunda imza saati gelince abi git benim imzama at diyorlar, başkası imzayı atıyor. Kızlarda herkes gidip tek tek imzasını atıyor.” (H. S., Konya)

Oysa erkek bir öğrenci:

“Bizde yoktu öyle bir şey, bir ay imza atmadığımı hatırlıyorum.”

diyerek uygulamadaki farklılığı da gözler önüne sermektedir.

Yurtlarda yaşanan sorunları yönetime aktarma konusunda gençlerin önemli bir çoğunluğunun (% 64,4) etkin olduğu göze çarpmaktadır. Bu oran üniversiteli genç kadınlarda yüzde 70,7'lere kadar çıkmaktadır. Aktarılan sorunların çözüm oranı ise yüzde 63,2'lerde kalmıştır.

Ankete katılan üniversiteli gençler kaldıkları yurtların yüzde 51'inde sağlık ile ilgili acil bir durumda başvurulabilecek resmi yetkili olmadığını belirtmişlerdir. Yurtların

yüzde 2,1’inde ısınma problemi yaşanması, yüzde 60,5’inde ücretsiz internet erişimi ve yüzde 4’ünde çamaşırhanelerinin bulunmaması bir diğer dikkat çekici unsur olarak gözlemlenmektedir. Gençlerin yurtlarla ilgili en büyük şikâyetlerinin başında çikan yemeğin lezzetinden ve kalitesinden memnun olmamaları gelmektedir (%58). Yurt odalarında en çok artışma konularının başında gelen temizlik sorununun çözümü konusunda ise yurt görevlilerinin yetersiz kaldığı gençler tarafından özellikle belirtilmiştir. Yurtta kalan gençlerin yüzde 31’ iddalarını yurt görevlileri tarafından düzenli olarak temizlenmemesinden şikâyetçi olmuşlardır.

Üniversiteli gençler yurtta kalmanın en iyi yanlarını ekonomik ve güvenli olması ayrıca yeni insanlarla tanışmaya imkânı olarak açıklarken zor yanlarının başında herhalde bireysel özgürlüklerin kısıtlanması gelmektedir. Yurtlarda yaşamak zorunda bulunan girişimci, yemek ve banyo saatlerinin yanı sıra, kalabalık odalarda yaşamak zorunda olmanın en çok zor olduğu gençler tarafından özellikle belirtilmiştir.

Yurt seçiminde ekonomik neden en önemli neden olması rağmen gidilen sınıfa arttıkça evlere geçiş, ekonomik nedenlere rağmen evlerin tercih edilmesi düşüncesinin daha fazla ardelenmesi gerektiğinin ortaya koymaktadır. Ekonomik nedenlere rağmen evlerin tercih ediliyor olması, özellikle yurtların nasıl birer yaşam mekanı sunduğuyla ilgili önemli bir veri sağlamaktadır.

6 veya daha fazla kişiyle özel bir mekan olmaksızın bir dayı paylaşılıyor olmanın getirdiği tüm avantajlara ek olarak, beraber kalmakla ilgili sorunlar, mevcut yurt sistemindeki hayat kalitesini düşürmektedir. Öğrencilerin ilk sene yurda geldikleri zaman anlamadıkları birileriyle aynı dayı paylaşmaları, başka bir alternatif olmadığı için normal sayılabilecekken, bu uygulamanın ileriki senelerde bazı yurtlarda devam etmesi mümkündür. Bu çerçevede beraber yaşam alanlarıyla özel alan arasındaki çizgi silikleştiği ölçüde diğer yurt sakinleriyle, gürültü nedeni başta olmak üzere, çeşitli konularda artışmaların “normal” karşılamak gerekmektedir. Aynı ev seçiminde olduğu gibi yurtların kampüslerine yakın olmasının ciddi bir avantaj sağladığı in 1 düşünenlerin oranı da önemlidir.

Her ne kadar bu araştırmanın konusu olmasa da kalınan ve yurtların üniversite kampüslerine yakın olmasının öğrencilerin seçimlerini etkilemesi birkaç nedene bağlı olabilir. Bu nedenlerden biri, ilgili şehirdeki ulaşım araçlarının mevcut yaşam kalitesine olumlu bir katkısı yerine günlük hayatın fiyat, ulaşılabilirlik, yaygınlık gibi değişkenler çerçevesinde ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çekken birer olgu olduğu gerçeği kuvvetle muhtemeldir.

“Özgürlük” yine kuvvetle vurgulanmaktadır. Verilen evaplardan girişimci saatleriyle ilgili ciddi bir sorunun mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Bir öğrenci genel olarak yurtdaki tecrübesini:

“Her blokta saat 2’ye kadar sıkı yönetim var.” (D. K., Bolu)

cümlesiyle özetlemektedir. Ayrıca odanın şeklini değiştirmek mümkün olmadığı gibi odaların sık sık aranıyor olması da gençlerin başlarına gelenlerle ilgili önemli bir ipucu sağlamaktadır.¹⁴

¹⁴ Yurt-Kur’da bazı öğrenci yurtlarında uygulanan disiplin yönetmelikleri ilgili ayrıntı bir inceleme için bkz. Kurtaran, Y.

Banyo saatleriyle ilgili bir sorunun var olması, sıcak suyun belirli saatlerde verildiği yurt uygulamalarının ihlali anlamına geldiğinin bir göstergesidir. "Bolu" dan S. R. 'nin bahsettiği üzere:

“Sıcak su için arıyorduk, onları yakıyordu, ama beklemek gerekiyordu.”
(F. G., Düzce)

Her iki örnekte de açıkça görüldüğü üzere öğrencilerin yaşam pratiği ile yurt kuralları birbirleriyle paralellik göstermemektedir. Bu uyumsuzluk, yurtları ilk senelerde mecburen kalınan ve ev için arkadaş bulmakta kullanılan geçici mekanlar haline getirmektedir.

Yurt yönetimine başvuruların oranının yüksek olması, hem mevcut yurtlardaki sorunların çokluğuna, hem de öğrencilerin bu sorunların çözümüyle ilgili yurt yönetimiyle bir biçimde diyalogüne girme isteklerine işaret etmektedir. Fakat bu sorunların ne kadarının çözüldüğüyle ilgili oran, yurt yönetimlerinin yurtta kalanların sorunlarını çözmesiyle ilgili kendilerinden veya onları geçen sorunlardan kaynaklanan nedenlerden dolayı politikaya atılmayı bir örnek oluşturmaktadır. Zaten gençlerle yurt yönetimi arasındaki ilişkinin niteliği çok ilginçtir. Mesela:

“Sabah uyanırken güvenlik görevlisi ualdı udaya, anlayamadık zaten. Siz burada yatarken ailelerinizin vicdanı sizlamıyor mu diyerek dolaplarımızı kontrol etmeye başladı. ... kalkın odaları boşaltın dedi.”
(Z. T., Düzce)

“Odada televizyon bile bulunduramıyorsun. Aramada. Su süstüçü, yemek arıyorlar.” (M. L., Düzce)

“Yurda girerken antamı arıyorlar.” (Z. T., Düzce)

Bir önceki bölümde de belirtildiği üzere internetin günlük hayatın içinde kullanılanların kaldıkları mekanların varlığından fazlasında internet olanaklarının bulunmaması, hizmet sağlayıcıların nezneyle nasıl bir ilişki kurduğunun bir göstergesidir. Bu basit bir maddi kaynak sorunu olmaktan çok öte, belki de bilinçli bir uygulamadır. Çünkü bugün herhangi bir internet sistemini mesela tablet bilgisayarlar kurmanın maliyeti 2.500 TL civarındadır. Senelik olarak toplam maliyeti yaklaşık olarak 200 TL civarındadır.

VI. Gençlere Göre

Ankete katılan üniversiteli gençler arasında aile yanında yaşamının dersleri daha olumlu yönde etkileyeceği konusunda daha yaygın bir inanış olduğu gözle parlıyor. Her yüz gençten 9'u ailelerinin yanında kalan gençlerin derslerde daha başarılı olduğunu düşünüyor. Öğrenci evlerinde yaşamın zorlukları arasında sayılan ders çalışmama problemi ise gençler tarafından dile getirilse de gençlerin yüzde 3,3'ü öğrenci evlerinde kalmanın büyük zorluğu ders çalışmama türümlesine katılmıyor.

Gençlerin büyük bir çoğunluğu (%74,7) öğrencilerin yurt yerinde kalmayı tercih etmelerinin birinci nedeninin özgürlük olduğunu düşünmektedir. Ancak barınma

sorununu ev tutarak çözmeye çalışmak gençlere göre birçok sorunu da beraberinde getiriyor. Ev sahipleri evde daha fazla genç kaldığı normalde aldığı kiradan daha fazla alabiliyor bu çok yaygın bir uygulama. Buna ek olarak öğrencileri istedikleri zaman çıkartmakla ilgili veya işlerini zorlaştırmakla ilgili de bazı uygulamalar yapılıyor. Mesela Konya'da:

“Burada kirada kelle hesabı yapıyorlar.” (K. L., Konya)

“... açık senet imzalıyorlar.” (R. D., Konya)

“Kefilin Konya'lı, çalışan ve devlet memuru olması lazım.” (K. L., Konya.)

Gençlerin yüzde 72,2'si öğrencilerin kiralamaya çalıştığı bir evi bir ailenin rahatlıkla çok daha ucuza kiralayabileceğini düşünüyor. Aynı şekilde ev tutma konusunda üniversiteli genç kadınların, genç erkeklere göre daha avantajlı olduğunu düşünen gençlerin oranı ise yüzde 48,5'lere kadar çıkıyor. Eviniz olsaydı öğrenciye kiralar mıydınız sorusuna ise gençlerin yüzde 58,7'si evet cevabı vermiş.

Her yüz gençten 48'i yurttan yaşamının evde yaşamaya göre çok daha zor olduğunu düşünürken, 36'sı yurtdan evden daha güvenli olduğu fikrine katılmıyor. Özel yurtların devlet yurtlarına göre daha iyi imkânlar sağladığını düşünenlerin oranı ise yüzde 73,6'lara kadar çıkıyor.

Üniversiteli gençlerin çoğunluğu (% 44,7) Türkiye'de öğrencilerin başka bir şehirde kolaylıkla barınma imkânı bulamadıklarını düşünürken, yüzde 32,6'sı bu konuda kararsız kaldıklarını belirtiyorlar. Ankete katılan gençlerin en yüksek oranda (% 82,6) hemfikir oldukları konu ise devlet ve yerel yönetimlerin öğrencilerin ev kiralamasını kolaylaştıracak politikalar geliştirmesidir.

Güvenlik önemli bir kriter olmasına rağmen yurtlarda bile kendisini yeterli kadar güvende hissetmeyenlerin önemli bir kesim oluşturması dikkat çekicidir. Yurtlarda hangi açıdan bir güvenlik sorunu olabileceğiyle ilgili elimizde bir veri olmamasına rağmen özellikle metropol şehirlerden küçük şehirlere gidildikçe ortaya çıkan hakim ideolojiye alternatif geliştirmeye çalışanların bu açıdan dertli olduğunu önermek yanlış olmayacaktır.

“Ben ülkücüyüm, benim odamda ... Türk bayrağı ve Alpaslan Türkes'in resmi vardı, ona bir şey demiyorlardı.” (K. R., Düzce)

“Erkeklerin şortla kantine gelmemeleri konusunda güvenlik görevleri uyarıyormuş, kızları tahrik ediyor diye.” (R. F., Düzce)

“Dışarda kızla erkek yanyana otururken erkeği alıp odaya çekiyorlar, böyle uygunsuzluk olmaz diye.” (L. H., Konya)

“Saçları uzun gelen erkekleri uyarıyorlardı.” (R. F., Düzce)

“Sigara içerek geçerken ramazanda, reis çekiyor kenara, kulağındaki küpeyi kulağıyla beraber çekiyor.” (K. S., Konya)

Yurttan yaşamının zor olduğunu düşünenlerin de yüzdesi çok yüksektir. Bu “zor”luğun araştırmadaki diğer paragraflarda altı çizilen sorunları da kapsayan

geniş bir çeriğı vardır. Özel ve kamu yurtları arasında ciddi bir kalite farkı olduğuyla ilgili bir mutabakat mevcuttur. Her iki modelin de kendi içinde farklı sorunlar olsa da genel bir algı olarak bu yönelimin otodilmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin başka bir şehirde barınmasıyla ilgili şartların iyileştirilmesi bir ihtiyaçtır. Bu şartların iyileştirilmesinde gençlerin kamu kurumlarının müdahaleci olmasını isteyerek hem imkanlar hem de yasal alt yapı çerçevesinde bir iyileştirmeden bahsettiklerini önermek yanlış olmayacaktır.

VII. Öneriler

Bu bölümde, Türkiye'de gençlerin barınma sorunlarıyla ilgili yapılabileceklere değinmeye çalışacağız. Her tür politika önerisinde olduğu gibi, mevcut zeminin kurulduğu keler, ilgili politikanın hangi perspektifle savunulduğunu belirleyen hem imkan hem de sınırlar ortaya çıkartıyor. Bu çerçevede, gençlerin barınma sorunlarının aşağıdaki keler çerçevesinde ele alınmasının ilgili politika icraatlarının daylanması gereken zemin olduğunu düşünüyörüz.

- **Katılımcılık:** Gençler, kendileriyle ilgili tüm karar alma süreçlerinde zne konumundadır. Özenin politika oluşturma ve uygulama sürecine katılması, ilgili politikanın nasıl olacağına belirlenmesinde olmazsa olmazlardan biridir. Buna ek olarak diğer paydaşların akademisyenler, kamu personeli, aileler gibi da sürecin içinde yer alması, mevcut politikanın ihtiyaçlara daha iyi cevap vermesini ve hatta verimliliğini arttırır. Katılımcılık girişimi bu süreçte “bulunmak” yaklaşımından çıkartarak, sürecin üçsel bir parçası haline getirmek için mutlaka yasal mekanizmaların kurulmasını sağlamak da gerekmektedir. Burada altının çizilmesi gereken belki de en önemli nokta, diğer paydaşların eksikliklerinin mevcut politikanın ne kadar iyi” olup olmadığına etkileyebileceği, katı gençlerin kendileriyle ilgili bir politikanın içinde doğrudan yer almamasının kategorik olarak bir politikayı bir politika” olmaktan çıkartacağı yönündeki görüşümüzdür.

- **Hakemelli:** Politikanın tüm ilgili gençlere eşitlik temelinde sunulmasının teminatı, yasal güvenceyle barınmanın bir hak olarak tanınmasıdır. Bu yaklaşım, kaynakları verdiği ölçüde hizmet verme anlayışını derkedilerek yaygınlık ve kalitenin aynı standartlarda verilmesini de şart koşar. Böylece barınma zeline, aile veya devletin gençlere sağladığı kolaylıklar, iyilikler” gibi yaklaşımları yerine gençler bu haklara sahip oldukları için ilgili olanlara erişirler ve onları kullanırlar.

- **İhtiyaç odaklı:** Bir politikanın ilgi sahiplerinin ihtiyaçları, bu politikanın nasıl bir içerikle tasarlanması ve uygulanması gerektiğinin de çerçevesini çizer. Farklı gençlerin farklı ihtiyaçlarının tanınarak bu ihtiyaçlara yönelik özel politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Oplumsal cinsiyet ve engelliler gibi ilk kela gelen farklı ihtiyaç nedenleriyle sınırlanmadan mevcut hizmetlerin içinde bu perspektifin yedirilerek uygulanması, devletle yurttaşlar arasındaki hakemelli ilişkinin niteliğinin de gelişmesini sağlayacak bir keldir.

- **Bütüncül:** Barınma, gençlerin yaşadığı mekanların tasarımında de bir anlama gelmektedir. Diğer politika alanlarıyla ilişkili biçimde tasarlanarak uygulandığı ölçüde bu konuda bir yöne labilmek mümkün olur. Birçok kamu hizmetinin

doğrudan barınmayla ilgisi mevcuttur. Bu çerçevede gençlerle ilgili tasarlanacak barınma politikasının koordinasyonunun sağlanması bir mecburiyettir.

- *Bilgi temelli*: Hissiyatlardan öte verileri zemin alan bir politika hem günün değişen koşullarında yeni ihtiyaçlara cevap verebilir. Hem de olası yeni yönelimleri önceden kestirerek belirli açılımları zamanında hayata geçirebilir. Bilgi temelli gençlik politikası altında bilgiyi temel alarak barınma alanına bakmak, mevcut hakların kullanılması ve sorunların giderilmesinde çok önemlidir.
- *Özerkliği geliştiren*: Gençlerle ilgili birçok politika geliştirilirken gençlerin “korunması” odaklı çalışmalar uygulama geleneği çok yaygındır. Oysa gençlerin toplumsal bağlılıklarını azaltarak özerklik temelli bir yaklaşımla tasarlanıp uygulanabilecek barınmayla ilgili gençlik politikaları, gençlerin bu topluma daha eşitler üzerinden katılımını ve haklar çemberini geliştirmesini destekler.

Yukarıda özetlenen ilkeler temelinde gerçekleştirilebilecek değişiklikler, mevcut sorunların çözümünü desteklediği gibi gençlik politikası diye çok geniş bir çerçevede ele alınması gereken bütünün içinde gençler – barınma ilişkisini de somutlaştıracaktır. Aşağıda araştırmayla ilgili genel bulgular ve – yukarıdaki ilkeleri zemin alan - öneriler mevcuttur. Başta da belirtildiği üzere bu önerilerin birer gerçek politika önerileri haline gelmesine yönelik başka süreçlerin de hayata geçirilmesi gerektiğini akılda tutarak bu maddeleri sıralıyoruz:

Mevcut araştırmanın en temel bulgularından biri, zaten çok da bakılmayan bir alan olan gençliğin içinde barınmanın özel bir öneme sahip olduğudur. Gençler mevcut uygulama ve buldukları durumdan genel olarak mutsuzlardır. Belki burada somut olarak ilk önerilebilecek politika, bu mutsuzluğun nedenlerinin daha net tahlil edilmesi amacıyla sorunun derinlemesine incelenmesini ve resmin daha net gözükmesini sağlayacak bir sürecin acilen başlatılmasıdır. Bunun araçları çok çeşitli olabilir. Daha fazla araştırma bu yöntemlerden belki de en kolay olabileceği gibi belki bu konuda stratejik yönelimi belirlemek amacıyla bir çalıştaylar serisinin düzenlenerek sorunun yasal ve uygulama olarak haritalandırmasıyla başlamak olabilir.

Barınma, gençlerin birbirleriyle veya başkalarıyla toplumsal ilişkiler yumağı çerçevesinde ele alınmalıdır. Sadece kalınan bir yer olmaktan öte olarak düşünüldüğünde, basit bir kapasite sorunu ve dört duvar arasında konaklamadan öte bir yaşam alanından bahsedilmektedir. Bu yaşam alanını, toplumsal ilişkileri de içerecek biçimde yeniden tahayyül etmek gerekiyor. Böylece kapasite, hizmetlerin içeriği kadar güvenlik ve insan ilişkileri gibi konularda da kafa yormak gerekecek. En kolay bir önermeyle, mevcut mimari yapının bile bu çerçevede ele alınmasının önemini görmek gerekiyor.

Toplumun her kesiminde olduğu gibi kadınlarla erkekler yaşamı, toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde, farklı yaşamaya devam ediyorlar. Bu politikaların geliştirilmesinde kadın dostu mekanların ve alanların yaratılmasıyla ilgili bir beceri geliştirmek gerekiyor. Aksi takdirde mevcut uygulamaların genç kadınların özgürlük alanlarını geliştirecek biçimde tasarlanması pek mümkün gözüküyor.

Gençlere yönelik geliştirilen ulaşım da öğrenci indirimi ve burs sistemi gibi barınmayı ana eksene aldığı imizde “yan” dallar gibi gözükken konuların

barınmayla ilişkisinin kurulması gerekiyor. Haklar temelinde uygulanan bir burs sistemi, gençlerin barınmayla ilgili sorunlarının çözme konusunda büyük destek olabilir. Buna ek olarak zellik küçük şehirlerin geleneksel olarak üniversiteliyle geçici görmesi, bir kar kapısı olarak algılaması hala ciddi bir sorun. Gençlerin toplumsal açıdan görünürlüğü ve bilinirliğini sağlamaya yönelik uygulamalarla ilgili makro bir strateji oluşturmak gerekiyor. Gençlerin yaşam alanlarını mahallede, ailede ve üniversitede sınırlamanın hala çok ciddi bir sorun olduğu bir gerçek.

Şehirlerde öğrencileri kaldığı mekanların ve mahallelerin yakınlığı gençler için bir nefes alma mekanı sağlasa da, bu mahallelerde nasil bir özgürlük anlamı yapıldığına kendisi hala bir sorun. Buna ek olarak bu kümeleşme, şehirle üniversiteliler arasındaki ilişkiyi daha da derinleştirmeye devam ediyor. Yukarıdaki paragrafla paralel olarak bu ayrışmanın bir bedeli var ve bu bedel genellikle gençler oluyor. Bu çerçevede mutlaka suretle şehir ve gençler ilişkisini düşünmeye başlamak gerekiyor.

Gençlerin haklarını korumaya yönelik devletin ve yerel yönetimlerin müdahaleci olması gerekiyor. Müdahalenin gençlerin lehine olabilmesi için de bu kurumların asgari bir tarafsızlık zeminine ihtiyacı var. Zaten bu "tarafsızlık" sağlanabildiği ölçüde objektif şartların gerektirdiği yapılmaması gerekenler, gençlerin lehine olacaktır. Devlet yurttaş ilişkilerini tanımlarken farklı bir perspektife ihtiyaç var.

Mevcut kaynak sıkıntısına çösel olan mevcut kaynağın dağıtım biçimlerinin eşitsizliğini göz ardı etmeden orta vadede bu konuda bir olumlu uygulama beklemek kaçınılmaz bir mucizeyi gerektiriyor. Fakat zellik yerel yönetimlerin küçük eşviklerle yapabileceği uygulamalar bu konuda yenilikçi yaklaşımların bir anda popülerlik kazanmasını sağlayabilir. Mesela – asgari standartları belirlenerek gençlerin özgürlükleri kısıtlanmayacak biçimde bir kontrol mekanizması sağlanabilirse – gençlerin gittikleri şehirde başka ailelerin yanında kalmalarına yönelik bazı eşvikler uygulanarak olumlu bir süreç başlatılabilir. Bunun en somut örneği, fiyat aralığı belirlenmiş ve gençlerin özgür yaşam alanını garanti altına almış bir kontratla ev pansiyonculuğunun özendirilmesi olabilir.¹⁵

VII. Sonuç Yerine

Yukarıda sayılan politik önerilerinin mevzuattaki karşılıkları, hangi kaynaklar ve süreçlerle yürütülebileceği gibi konular bahsettiğimiz üzere geniş katılımlı paydaş toplantıları yapılmadan hayata geçemez, geçmemelidir. Gençler ve barınma özelinde bahsedilen tüm noktalar, gençlerin "yarınlarımız" olduğu varsayımına değil maksine bugün her yurttaş gibi nesitler temelinde toplumsal hayata katılımlarının sağlanması gerektiği perspektifiyle kaleme alınmıştır. Bu perspektif meşruiyetini "gençlerimiz ahat konusunda "ürkiye kalkınsın" anlayışından almaz. Çünkü gençlerin kendilerinden daha önemli olduğu düşünülen "şey"ler için araçsallaştırılmasının karşısında durur. Benzer biçimde meşruiyetini gençlerin toplam nüfusa oranının büyüklüğü"nden almaz. Çünkü haklar yaklaşımında "çoğunluk" olmak yerine yurttaş olmak ve ihtiyaçların toplandadır. Barınma ve gençlik ilişkisinin "önemi" buradadır.

¹⁵ Bir örnek olarak İstanbul'daki Beşiktaş Belediyesi, evini gençlere kiralarının öya ve badana karşılığında kendisini kiralamı durumdadır.

